

לתגובות והערות: שליח 054-6868199

בס"ד עלון מס' 679 20.12.2024 - ימ' כמליו תשפ"ה

זמני ת"א:

פְּנִימַת הַשָּׁבֶת: 16:19

יְצִיאַת הַשָּׁבֶת: 17:21

ר"ת: 17:54

לקבלת העלון במייל-

שלחו הודעה ל:

sagif_@walla.co.il

וְהָיָה שִׁמְעוֹתֵי לִבְךָ צְדִיקִים וְבוֹאֵי בְּךָ

פְּרִישֵׁת - וְיֵשֵׁב

וְהָיָה אֲרֻחַת יִשְׁמְעָאִלִּים בָּאָה מִגְּלֵעַד וּגְמֻלֵיהֶם נִשְׂאִים נְכֹאת וְצָרִי וְלֵט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרִימָה (לזכה)

למה פרסם הכתוב את משאם? להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בְּשָׁמִים שלא יזוק מריח רע (רש"י)

מקשים העולם: וכי הריח הנודף ממשא הגמלים זה מה שמטריד את יוסף הצדיק בשעה שחרב עליו עולמו וממעמד של בן זקונים ליעקב אבינו ע"ה הוא מובל מצרימה כעבד? מהו איפוא, 'מתן שכרן של צדיקים' בכך שנזדמנו לו בשמים?

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א מביא בספרו 'נחל אליהו' את דבריו של הגר"מ פוגרמנסקי זצ"ל שמבאר: שני אנשים דוקרים בן אדם בסכין - אחד מהם הוא רוצח שפל, והשני הוא מנתח בבית חולים. מהו ההבדל ביניהם? הרוצח סכיננו מלוכלך. מעולם לא ראינו שרוצח שדוקר אנשים לוקח אלוהול ומחטא את הסכין שלו בין דקירה לדקירה... לעומת זאת מנתח בבית חולים, שמטרתו לרפא אדם, מחטא את הסכין היטב, כך שיהיה סטרילי לגמרי ולא יעביר חיידקים.

יוסף לא ידע אם מכירתו מגיעה משום שדיבר לשון הרע על אחיו, וכביכול רוצה לזרוק אותו מעל פניו, או שמדובר בניתוח שנועד לתקן את מידותיו ולרומם אותו. מהו המבחן? אם מנקים את הסכין או לא, כלומר: איזה ריח יש לו בדרך. אם יש לו ריח רע, סימן שהקב"ה אומר לו 'לך למצרים, ומגרש אותו כפי שגירש את ישמעאל שונאו על שיצא לתרבות רעה. אך אם יש ריח טוב, מעיד הדבר שיש כאן משהו טוב, תהליך שיביא לתיקון ולריפוי. זה היה האות שנתן לו הקב"ה בריח הבשמים!

רבי יצחק מוורקי זצ"ל תירץ באופן אחר: כל ההנאות שבעולם: אכילה, שתיה, רחיצה ושינה - הן הנאות גשמיות. יש הנאה אחת שהיא רוחנית: הריח, כפי שאמרו חז"ל (ברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זה הריח. זוהי הסיבה להרחת הבשמים במוצאי שבת - כשהנשמה היתירה מסתלקת מן האדם. בריח הטוב אומר הקב"ה ליוסף: הם יכולים למכור את גופך, לקרוע לך את הבגדים ולזרוק אותך לתור בור. בגוף הם יכולים לענות אותך, אך בנשמתך הם אינם יכולים לגעת. שם תמיד ישאר ריח טוב. על הנשמה שלך תשמור כעל בבת עיניך.

מספר יהודי ממודיעין עילית: "ברוך ה' אני זוכה ללמוד בישיבה של בעלי תשובה. לפני שנים עשרה שנים נסעתי עם אחי לדימונה, כדי לסייע לו ברכישת דירה. החווה נערך מול ארבעה אחים שהיו בעלי הדירה, לאחר שקיבלו אותה בירושה מאביהם. מכיוון שהיו כאן כל כך הרבה מעורבים, ונדרשו גם מסמכים שקשורים בצו הירושה, בטאבו ובעוד כמה עניינים, שהינו אצל עורך הדין זמן רב מאוד: כחמש שעות.

ישבנו בחדר אחד עם האחים, שאינם שומרי תורה ומצוות אך מכבדים מסורת, וכך התפתחה בינינו שיחה. ערכנו אתם הכרות, וכך למדנו על חייהם. האחד, מכובד ומעונב, הוא טייס. השני – נגר, השלישי – נהג מונית, והרביעי – מוכר בדוכן פלאפל בתל אביב. ההבדלים זעקו.

השוני בין האחים היה כה בולט, שהמשכתי והתעניינתי איך הגיע כל אחד מהם למשרה שלו. תכננתי להשתמש בתובנות שעלו מהשיחה אתם, בשיחותיי עם הבחורים בישיבה שבה אני מלמד. בסופו של דבר השתכנה החוויה ההיא בירכתי מוחי, ולא עשיתי בה שימוש. עברו שנים עשרה שנים.

באחד הימים ארע מקרה כלשהו שהשפיע על האווירה בישיבה, והחלטתי כי עכשיו חשוב יותר להעביר שיחת מוסר לבחורים. בשיחתי סיפרתי להם על המפגש עם אותם ארבעה אחים, אותו זכרתי ממש כמו היה זה אתמול, עם כל הפרטים. המסר היה ברור – כולם יצאו מאותו הבית, ומה שגרם להבדל העצום בין האחים היה השאיפות שלהם.

"בחורים יקרים", סיכמתי, "עם שאיפות אפשר להגיע רחוק!". קיוויתי מאוד שהשיחה עשתה רושם, והנה אחד הבחורים מסוף החדר מרים אצבע רועדת ואומר לי, "הרב, אני הבן של הנגר!". הייתי המום, וגם נבהלתי מעצמי. מה עשיתי? התחלתי לשחזר את דבריי, ולבדוק שמא אמרתי משפט לא מחמיא על הנגר.

באותו רגע הצטערתי שלא שיניתי את הפרטים כפי שנכון לעשות, אבל המעשה כבר סופר, והבחור לפניי, ומה שנשאר זה להשתדל להשאיר טעם טוב לפחות עכשיו... "הרב", ממשיך הבחור ואומר לי, "כמו שהרב יודע, אני בעל תשובה, והיה לי קשה מאד למצוא את הישיבה שמתאימה לי.

עברתי כבר בין כמה ישיבות, ואתמול הגעתי לכאן. מאז שאני כאן יש לי הרגשה יותר טובה, אבל עדיין לא הייתי בטוח שזאת הישיבה שלי. התפללתי וביקשתי מה' שייתן לי סימן שאכן זהו המקום שלי.

והנה היום, בסך הכול ביום השני שלי בישיבה, אני יושב בשיעור ושומע איך הרב מספר באריכות את קורות המשפחה שלי! בדיוק היום, בדיוק הדיבורים האלה. הרי זה ממש סימן בשבילי שזאת הישיבה שבה מתאים לי ללמוד."

התרגשתי. בזמן שישבתי עם האבא והדודים של הבחור, היה הוא ילד חילוני, וכבר אז הכין לו הקב"ה את הסיפור הזה, שיסייע בידו לקיים את משאלת הלב העמוקה: "שבת בבית ה' כל ימי חיי". (מתוך עלון 'השגחה פרטית')

על בטחון ואמונה – מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

לפני שנים רבות, שמעתי סיפור נפלא מהגאון רבי משה רבינוביץ זצ"ל, ראש ישיבת 'קרון התורה' בלייקווד, אותו שמע מהנגיד הרבני רבי משה רייכמן זצ"ל, שהיה ענק חסד, איש טוב ומיטיב, שפיזר רבות מהונו לשגשוג עולם התורה. בצעירותו, עשה רבי משה בהזדמנות עסקה גדולה ויקרה, במסגרתה רכש כמות עצומה של מרצפות.

לפי הצרכים ומאפייני השוק באותו הזמן, היתה מטרת העסקה הענקית להשתלט לחלוטין על כל שוק הריצוף באותו אזור. רבי משה רכש יחד עם המרצפות דבק מיוחד בו משתמשים בתהליך הריצוף, אך עלויות הדבק לא התקרבו אפילו למחיר של המרצפות עצמן. למגינת ליבו, איש עסקים מתחרה נכנס גם הוא לעסקי הריצוף, יבא מיבשת אחרת כמות גדולה יותר של מרצפות, והחל לשווק אותם בכל המרץ.

מחמת התחרות הלא מתוכננת, נכשלו מכירותיו של רבי משה בצורה קשה מאד, ולא הצליח אף לכסות את הוצאותיו העצומות, ובודאי שלא להרויח. והנה ארע משהו מאד מעניין. אותו מתחרה אמנם הצליח להשתלט על השוק, אך הוא שכח לקנות את הדבק המיוחד. מחמת עוד כמה סיבות, נוצר לפתע מחסור גדול של הדבק בשוק, ומחירו האמיר וטיפס לגבהים. רבי משה מכר את כל מלאי הדבק שברשותו במחירים יקרים פי כמה וכמה משתכנן בתחילה, ורווחיו האמירו אף על הרווחים שתכנן להכניס ממכירת המרצפות!

רבי משה נפעם להיווכח בחוש כיצד 'רבות מחשבות בלב איש', ולמעשה 'עצת ה' היא תקום'. אדם מתכנן להעשיר מדבר מסויים, פועל מתאמץ ועושה בענין, ובסופו של דבר הקדוש ברוך הוא מסובב שמהדבר שפעל לא ראה את העושר, ודוקא מהדבר השולי שכלל לא יחס לו חשיבות הצליח להעשיר ממנו. חז"ל (בראשית רבה פט, ג) דורשים על הפסוק בתהילים: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" – זה יוסף, "ולא פנה אל רהבים" – על ידי שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי, ניתווספו לו שתי שנים בבית הסוהר".

דברי חז"ל אלו אומרים דרשני. בתחילה משבח המדרש את יוסף על ששם בה' מבטחו, ותוך כדי דיבור מבאר כי היתה טענה על יוסף על שלא בטח בה', ופנה אל רהבים. זוהי ממש סתירה מיניה וביה?

מרון 'חזון איש' זצ"ל, בספרו 'אמונה ובטחון', מבאר את ענינו של יוסף: גם יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות והכל מיד ה', אבל היות שנגזר על האדם לעשות פעולות השתדלות ולא לסמוך על הנס, עשה יוסף מה שעשה רק כדי לצאת ידי חובה, ולא באמת סמך על שר המשקים ועל בקשתו.

אך כיון שבעל גאווה כשר המשקים, אותו מכנה הפסוק 'רהבים', לא אמור לזכור להחזיר טובה, בדרך הטבע היתה השתדלות זו חסרת תועלת כמעט. זהו הדגש בפסוק על ה'רהבים' – לפנות אל בעל גאווה בבקשת עזרה, הוא מעשה המתאים לאדם מיואש, שכבר ניסה את כל האפשרויות, ובמצוקתו הוא פונה גם לדרכים שנראים כחסרי סיכוי. אך עבור יוסף, שהיה אמיץ וחזק בבטחונו, אין פעולה זו מפעולות החובה של ההשתדלות, ואם איננה חובה – היא אף אסורה עבורו.

ה'חזון איש' מגדיר מעשה זה: "כעין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון". היטב ידע יוסף שאין עזר מבן אדם בלתי מיד ה' לבדו, אבל מה שחייב את עצמו לבקש עזרה משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל רהבים. הלקח הנלמד מהדברים הוא, שהשתדלותו של האדם וישועתו בסופו של דבר – אינן קשורות כלל אחת לשניה. ניתן לראות מציאות זו פעמים רבות.

כל אדם שיתבונן על עצמו, יראה במבט של שנים אחרנית שפעמים רבות, כל ההשתדלויות שעשה – לדבר עם פלוני ולבקש מאלמוני וללכת למקום שהוא והוא – כבודם במקומם מונח, אבל מה שקיבל את רצונו לבסוף היה ללא כל קשר לפעולותיו, והרבה דרכים למקום להשיעו.

מספרים על אחד מגדולי ישראל, שלאחר שהשיא את עשרת ילדיו נעמד ואמר: "תמיד חשבתי שהקדוש ברוך הוא עוזר לי לחתן את הילדים. לבסוף, נוכחתי שהוא כלל לא עזר לי!" השומעים נדהמו למשמע הדברים, והחלו לפקפק בליבם שמא תוקף אמונתו נחלש לעת זקנותו ואינו מדבר עוד כענין. בראותו את מבטי התמיהה, חייך הרב, והסביר את דבריו: "אני חשבתי שאני עושה, והקדוש ברוך הוא עוזר לי. היום אני יודע בודאות שהוא לא עזר לי, אלא הוא עשה עבורי את הכל!"... (לקראת שבת מלכתא)

וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים.. וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מְדִינָיִם (לו,כה-כז)

מדוע הזמין הקדוש ברוך הוא אנשים דווקא משני אומות אלו? מבאר רבי זלמן סורוצקין בספרו "אזנים לתורה", יש בכך רמז לאחים, שלא דבר חדש הוא שבני אב אחד אינם יכולים לשבת יחדיו. וכבר בימי זקנם אברהם אבינו, לא יכל בנו יצחק לשבת עם אחיו ישמעאל, ועם אחיו בני קטורה, שמהם יצאו המדיינים.

והנה, למרות שבצדק היה צריך להרחיק את ישמעאל ובני קטורה מעל יצחק, לא היכה אותם אברהם, ולא פגע בהם לרעה, אלא שלחם מעל פניו בשלום. ולכן אף האחים, אם אינם יכולים לשבת עם יוסף יחדיו, לפחות שלא יפגעו בו.

והנה, כשראה יהודה את הישמעאלים, הבין את הרמז שנשלח להם משמים, ואמר אל אחיו: "מה בצע כי נהרוג את אחינו לכו ונמכרנו לישמעאלים", ולא יהיה חלקו של יוסף פחות מזה של ישמעאל, שנשלח בשלום. (מודשן ביתד')

זכות דברי התורה בעלון יעמדו:

בע"ה זיווג הגון: עוז בן מרים, אפרת בת מזל, נועה בת יעל, קרן בת רחל, עדן שירה בת גילה. לזרע בר קיימא: רווית רבקה בת אורלי, מוריה בת אורנה, מורן בת רותי. לפרנסה טובה: שגיא בן מרים, מורן בת רותי, לירון בן פנינה. לרפואה שלמה: שמואל בן דבורה, מרים בת ציפורה, ציפורה בת מרים, אורלי בת מלכה, אייל בן שרה, שי בן רחל, יחזקאל בן אידה, רבקה בת מסעודה, אלכס בן רימה, יצחק יעקב בן יפה, אילן בן מסעודה, יוסי בן ציפורה, יוסף בן ציפורה, עזיזה בת שוליקה, שולה בת עזיזה.

לעילוי נשמת: ציפורה בת מורוור ז"ל, אביגיל בת מרים ז"ל, חנן גבאי בן דונה ז"ל, אהרון רפאל בן רבקה ז"ל, בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורוור ז"ל, מיכאל בן מורוור ז"ל, רחמים בן מורוור ז"ל, יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, ישראל בן חנה ז"ל, דבורה בת מרים ז"ל. ארו בן חיה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, חנה בת שמחה ז"ל, דוד אמנו בן מזולה ז"ל, משה בן שושנה ז"ל, שרה רוסיקו מנשרוב בת תמרה ז"ל, זיקלין לוי בת מסעודה ז"ל, יוסף בעדאש בן נוארה ז"ל, ירושה בת רות ז"ל, זהרה ואסתר ושמחה ומכלוף בר חנינה למשפחת בן שבת ז"ל, אברהם בן חנה וזבולון הכהן ז"ל, אסתר בת מרים ז"ל, רות בת יוכבד ז"ל, אליעזר בן אסתר ז"ל.